

IQTISODIYOTIMIZDA INVESTITSIYANING O'RNI VA AHAMIYATI

A.T. Ibragimov

Osiyo xalqaro universiteti o'qituvchisi.

Jumayev Masrurjon Mas'udjon o'g'li

Osiyo xalqaro universiteti talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15512300>

Annotatsiya. Ushbu maqolada investitsiya tushunchasining nazariy asoslari, uning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni, zamonaviy investitsiya shakllari va ularning O'zbekiston iqtisodiyotidagi ahamiyati keng yoritilgan. Shuningdek, mamlakatimizda investitsiyaviy muhitni yaxshilashga qaratilgan islohotlar tahlil qilinib, mavjud muammolar va istiqbolli yo'nalishlar yuzasidan takliflar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: investitsiya, iqtisodiy o'sish, to'g'ridan-to'g'ri investitsiya, portfel investitsiyasi, islohot, investitsiya muhiti, tarmoqlar rivoji.

Investitsiyalar har qanday mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining muhim tayanchi hisoblanadi.

Ayniqsa, bozor iqtisodiyotiga asoslangan tizimda investitsiyalar yordamida ishlab chiqarish quvvatlari kengaytiriladi, texnologiyalar yangilanadi, zamonaviy ish o'rinlari yaratiladi. Rivojlanayotgan mamlakatlar, jumladan O'zbekiston uchun investitsiyalar nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, kambag'allikni qisqartirish va infratuzilmani modernizatsiya qilishning asosiy vositasi sanaladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek: *"Investitsiya — iqtisodiyotimizning hayotiy kuchidir. Agar investitsiya bo'lsa, yangi texnologiyalar, yangi ish o'rinlari, raqobatbardosh mahsulotlar bo'ladi."* Shu boisdan mamlakatimizda investitsiyaviy muhitni yaxshilash va investorlar ishonchini oshirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar olib borilmoqda.

Investitsiya — bu kelajakda foyda olish maqsadida real yoki moliyaviy aktivlarga kapital kiritishdir. Bu faoliyat qisqa muddatli manfaatlardan ko'ra uzoq muddatli iqtisodiy samaradorlikni ko'zlaydi. Investitsiyalarni quyidagicha tasniflash mumkin:

Investitsiya turlari:

1. Manbaga ko'ra:

- **Ichki investitsiyalar** — mahalliy resurslar hisobidan amalga oshiriladi.
- **Tashqi (xorijiy) investitsiyalar** — chet el kapitali jalb etiladi.

2. Mulk shakliga ko'ra:

- **Xususiy investitsiyalar** — yuridik yoki jismoniy shaxslar tomonidan;
- **Davlat investitsiyalari** — davlat byudjeti yoki davlat korxonalari tomonidan amalga oshiriladi.

3. Shakliga ko'ra:

- **Real investitsiyalar** — ishlab chiqarish vositalariga (binolar, uskunalar, texnologiyalar);
- **Moliyaviy investitsiyalar** — qimmatli qog'ozlar, aksiyalar, obligatsiyalar orqali.

4. Ishtirok shakliga ko'ra:

- **To'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar** — investor o'z kapitali bilan faoliyat yuritadi;
- **Portfel investitsiyalari** — moliyaviy aktivlarga (aksiyalar) egalik qilinadi, lekin boshqaruv huquqisiz.

Zamonaviy davrda innovatsion investitsiyalar — yangi texnologiyalar, raqamli tizimlar, intellektual mulkka asoslangan loyihalar ko'rinishida bo'lib, iqtisodiyotning texnologik yangilanishida muhim ahamiyatga ega. "Yashil" investitsiyalar esa ekologik barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan (quyosh, shamol, bioenergetika sohalariga sarmoya kiritish).

Investitsiyalar iqtisodiy taraqqiyotning asosiy drayveri hisoblanadi. Ular quyidagi yo'nalishlarda bevosita ta'sir ko'rsatadi:

Sarmoya kiritilishi natijasida korxonalarning texnik qayta jihozlanishi, mahsulot sifati va hajmining oshishi ta'minlanadi. Bu esa ichki bozorni to'ldirish va eksport salohiyatini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Investitsiyalar orqali ilmiy-texnik loyihalar, startaplar va texnoparklar faoliyati moliyalashtiriladi. Bu esa raqobatbardosh iqtisodiyotni shakllantiradi.

Sog'liqni saqlash, ta'lim, infratuzilma kabi sohalarga sarmoya yo'naltirilganda jamiyat farovonligi oshadi, xizmatlar sifati yaxshilanadi.

Har bir yangi investitsiya loyihasi yangi ish o'rinlarini yaratish bilan birga, mehnat resurslarining samarali bandligini ta'minlaydi.

So'nggi yillarda O'zbekiston investitsiyaviy faoliyatda **keng ko'lamli islohotlarni** amalga oshirmoqda. Jumladan:

- **Erkin iqtisodiy zonalar** va **sanoat klasterlari** tashkil etildi;
- Soliq va bojxona imtiyozlari joriy etildi;
- Xorijiy investorlar uchun **valyuta konvertatsiyasi** kafolatlandi;

• **"Bir darcha"** tamoyili asosida soddalashtirilgan ro'yxatdan o'tkazish tizimi yo'lga qo'yildi.

Statistik ko'rsatkichlar:

• 2023 yilda O'zbekistonda jami **407 trln so'mlik investitsiya** o'zlashtirilgan, bu avvalgi yillarga nisbatan sezilarli ko'pdir;

• **To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar** hajmi 10 mlrd AQSH dollaridan oshgan;

• Asosiy investitsiya yo'nalishlari: energetika, qurilish, kimyo sanoati, transport va logistika.

Yirik investitsiya loyihalari:

• **Talimarjon IES (elektr stansiyasi)** kengaytirilishi;

• **Toshkent–Andijon avtomobil yo'li** rekonstruksiya;

• **Qarshi va Navoiy** hududlarida xususiylashtirilgan gaz korxonalari.

Samarali investitsiya siyosatini yuritish uchun quyidagi shart-sharoitlar muhim:

Investorlarga huquqiy kafolatlar berilishi, investitsiya nizolari mustaqil sudlar orqali hal qilinishi zarur. Kredit, sug'urta va fond bozori kabi moliyaviy mexanizmlarning faoliyati kengaytirilishi kerak.

Yangi korxonalar va innovatsion loyihalar uchun soliq imtiyozlari joriy etilishi investitsion faollikni oshiradi. Soliq, ro'yxatga olish, litsenziyalash tizimlarining raqamlashtirilishi investorlar uchun qulaylik yaratadi. Faqat xorijiy emas, mahalliy investorlar uchun ham qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish lozim.

Investitsiyalar iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlash, zamonaviy texnologiyalarni jalb qilish, yangi ishlab chiqarishlarni yo'lga qo'yish va eksport salohiyatini oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

O'zbekistonda olib borilayotgan islohotlar investitsiyaviy iqlimni sezilarli darajada yaxshilagan bo'lsa-da, quyidagi takliflar muhim ahamiyatga ega:

1. Investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha **hududiy strategiyalar** ishlab chiqilishi;
2. **Ishbilarmonlik muhitini** baholovchi xalqaro reytinglarda yuqori o'rinlarga chiqishga erishish;
3. Investorlarga xizmat ko'rsatadigan **raqamli platformalarni** keng joriy etish;
4. Investitsiyaviy loyihalarining **monitoringi va baholash tizimini** kuchaytirish;
5. **Mahalliy kadrlarni tayyorlash** va malakasini oshirish orqali ichki imkoniyatlarni safarbar qilish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Qudratova, G. M. (2025). TEXNOLOGIK PARKLARNING MINTAQA INNOVATSION RIVOJLANISHINI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI. *YANGI O'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(8), 170-178.
2. Sodiqova, N. (2025). IQTISODIYOT FANLARINI O'QITISHDA TALABALAR TEXNIK TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING AMALDAGI HOLATI VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI. " ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АКМЕОЛОГИЯ" *международный научно-методический журнал*, 2(19).
3. Bahodirovich, K. B. (2025, April). STRUCTURE OF THE CASH FLOWS STATEMENT. In *CONFERENCE OF MODERN SCIENCE & PEDAGOGY* (Vol. 1, No. 1, pp. 325-330).
4. Алимова, Ш. А. (2025). УСТОЙЧИВЫЕ ЦЕПОЧКИ ПОСТАВОК: ОТ ТРЕНДА К НЕОБХОДИМОСТИ РАСШИРЕННАЯ ВЕРСИЯ. *Modern Science and Research*, 4(5), 76-81.
5. Toshov, M. H. (2025). SANOAT KORXONALARIDA MEHNATGA HAQ TO'LASH TIZIMINI BOSHQARISH. *Modern Science and Research*, 4(4).
6. Azimov, B. (2025). METHODS AND MODELS FOR ASSESSING THE SOCIO-ECONOMIC EFFICIENCY OF REGIONAL INNOVATION INFRASTRUCTURE. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(3), 685-691.
7. Ikromov, E. I., & Safarova, J. (2025). O'ZBEKISTONDA YASHIL TADBIRKORLIKNI HUDUDLARDA RIVOJLANTIRISHI ISTIQBOLLARI. *Modern Science and Research*, 4(4), 421-428.
8. Raxmonqulova, N. O. (2025). DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY ON A GLOBAL SCALE AND THE EXPERIENCE OF COUNTRIES. *SHOKH LIBRARY*.
9. Shadiyev, A. X. (2025). MINTAQANING IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANISHINI BOSHQARISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(7), 145-150.
10. Naimova, N. (2025). THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON MODERN ECONOMIC PROFESSIONS. *Journal of Multidisciplinary Sciences and Innovations*, 1(2), 153-155.
11. Bazarova, M. (2025). FEATURES OF ASSESSING THE EFFECTIVENESS OF INNOVATION RISK MANAGEMENT OF AN EDUCATIONAL ORGANIZATION

- IN THE PROCESS OF DIGITAL TRANSFORMATION OF ACTIVITIES. *Journal of Multidisciplinary Sciences and Innovations*, 1(2), 161-164.
12. Jumayeva, Z. (2025). THE ROLE OF MICROECONOMIC ANALYSIS IN ENHANCING ECONOMIC EFFICIENCY THROUGH MARKET EQUILIBRIUM ANALYSIS. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(3), 634-637.
13. Bobojonova, M. (2025). GREEN ENTREPRENEURSHIP IN UZBEKISTAN AND ITS OPPORTUNITIES. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(3), 592-595.
14. Jumayeva, Z. (2025). THE FORMATION OF THE GREEN ECONOMY CONCEPT, STAGES OF DEVELOPMENT AND ITS RELEVANCE. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(3), 262-266.
15. Ibragimov, A. (2025). TAX POLICY AND IMPACT ON ECONOMIC DEVELOPMENT. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(3), 259-261.
16. Djurayeva, M. (2025). ISSUES OF SMALL BUSINESS AND PRIVATE ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(3), 596-598.
17. Umarova, H. (2025). RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA KORXONA RISKLARINI BOSHQARISH VA BAHOLASH AMALIYOTI TAHLILI. *Modern Science and Research*, 4(5), 158-161.
18. Aslanova, D. (2025). CHALLENGES OF IMPLEMENTING MODERN MANAGEMENT PRINCIPLES IN THE TOURISM INDUSTRY. *Journal of Multidisciplinary Sciences and Innovations*, 1(2), 119-121.
19. Rajabova, D. (2025). SPECIFIC FEATURES AND FACTORS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE INNOVATIVE ENVIRONMENT IN INDUSTRIAL ENTERPRISES. *Journal of Applied Science and Social Science*, 1(2), 474-479.
20. Игамова, Ш. З. (2024). МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ФОРМИРОВАНИЮ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ СТРОИТЕЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ. *Gospodarka i Innowacje*, 43, 335-340.
21. Akramova, O. (2025). FOREIGN COUNTRIES IN EXPERIENCE INVESTMENT ATTRACTIVENESS INCREASE MECHANISMS AND UZBEKISTAN IN PRACTICE USE OPPORTUNITIES. *Journal of Multidisciplinary Sciences and Innovations*, 1(1), 395-398.

22. Jumayev, B. (2025). BIG DATA: CUSTOMER CREDIT ANALYSIS USING DIGITAL BANKING DATABASE. *International Journal of Artificial Intelligence*, 1(2), 1056-1059.
23. Gafarova, D. (2025). INNOVATION POLICY OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN: ACHIEVEMENTS AND PROSPECTS. *Journal of Multidisciplinary Sciences and Innovations*, 1(2), 165-167.
24. Raximova, L. (2025). DIRECTIONS AND PRIORITY FEATURES OF THE TRANSITION TO THE "GREEN ECONOMY". *Journal of Multidisciplinary Sciences and Innovations*, 1(2), 156-160.